

Vaccinatieplicht...

Wat bedoelen we daar eigenlijk mee?
Waarom zouden we dit überhaupt willen?

Roland Pierik (filosofie UvA)
r.pierik@uva.nl
www.rolandpierik.nl/vaccinaties

NL'se discussie in 2013 over Vaccinatieplicht

- *Roel Couthino* (RIVM) stelde dat een vaccinatieplicht zinloos is omdat weigeraars zich hier toch niet aan zullen houden.
- *Minister President Rutte en Minister Schippers* van Volksgezondheid gingen niet verder dan de aanbeveling aan ouders om hun kinderen toch vooral wel te laten vaccineren.
- Alleen *senator Dupuis* (VVD) pleitte in het openbaar voor een vaccinatieplicht maar stond daarmee relatief geïsoleerd in het publieke debat.

Discussie 2018

- In de afgelopen 2-3 jaar is mazelen weer uitgebroken in verschillende Westerse landen.
- Wordt veroorzaakt door een dalende vaccinatiegraad, waardoor groepsimmunitet niet altijd meer verzekerd is.
- Nederland: minder ernstig maar al drie jaar lang afname van 0,5% p.j. bij zuigelingen.
- Vaccinatieplicht is recent ingevoerd in Frankrijk en Italië.

Vaccinatieplicht: term met verschillende betekenissen

1. Niet-vaccinerende ouders **praktische mogelijkheden** ontnemen
 - Kinderbijslag ontnemen;
 - kinderen toegang tot kinderopvang of school ontzeggen
2. Niet-vaccinerende ouders **strafrechtelijk vervolgen** (mandatory)
– boete, gevangenisstraf (maar kind met rust laten)
3. Kind **tegen de wil van ouders** vaccineren (compulsory)

De Italiaanse vaccinatieplicht: 10 ziekten (eerste 4 waren formeel al verplicht)

- **polio, difterie, tetanus & hepatitis B**
- mazelen, bof & rodehond
- hersenvliesontsteking B
- kinkhoest
- waterpokken

Italië: wet 119/2017

- Aanleiding: serieus dalende vaccinatiegraad (5,3% tussen 2011-2015) en recente mazelenepidemie met vier doden.
- ietwat gehaaste wetsvoorstel van regeringspartijen begin 2018, grote tegenstanders: Lega Nord en Vijf Sterren.
- Politieke context:
oppositie stelt dat regering met vaccinatieplicht aandacht wil afleiden van problemen als migratie en werkloosheid;
oppositie wordt opportunistische verweten door cynisch in te spelen op wantrouwen en onbehagen bij bevolking.

Regeling Italië

- ouders van kinderen tot 16 jaar moeten elk jaar bewijs van vaccinatie overleggen, anders geen toegang tot kinderopvang, kleuterschool.
- Vergelijkbaar met regeling VS, maar zonder uitzonderingsregeling voor religieuze of niet-religieuze gewetensbezwaarden
- Voor school: boete voor ouders ongevaccineerde kinderen (€500-7500)

De Franse vaccinatieplicht: 11 ziekten (eerste 3 waren formeel al verplicht)

- **polio, difterie tetanus**
- hersenvliesontsteking B
- hepatitis B
- kinkhoest
- mazelen, bof & rodehond
- Pneumokokken
- meningitis C

Frankrijk

- Begon met brede maatschappelijke discussie over de al verplichte vaccinaties, en eindigde met uitbreiding aantal verplichte vaccinaties.
- Minister Edouard Phillipe: “onacceptabel dat in het land van *Louis Pasteur* (1822-95 ontdekking van het vaccin tegen hondsdolheid) nog steeds kinderen aan mazelen overlijden.”
- Niet-gevaccineerde kinderen worden uitgesloten van kinderopvang, scholen en vakantiecampen.

Meest genoemde aanleiding in beide landen:

- “Anti-wetenschapstheorieën” over vaccinatie op sociale media
- In Nederland:
 - Facebookpagina *Kritisch prikken* 2319 leden
 - Facebookpagina *VaccinVrij* 26.349 leden

interessant spanningsveld

- Het gaat om kinderen die nog te jong zijn om welbewust zelf te kiezen.
- wie maakt deze keuze in het belang van het kind?
- vaccinatieplicht: niet de *ouders* maar *de overheid* bepaalt of/dat een kind gevaccineerd moet worden.

vaccinatieplicht afwegen van belangen/rechten

- **Eenzijds...**
het recht van ouders om hun kinderen in lijn met hun eigen ideeën van het goede leven op te voeden
(*uitwerking van Art. 18GW – vrijheid van religie en geweten*)
- Juridisch principe van proportionaliteit
*als de overheid ingrijpt in de vrijheid van burgers (hier ouders) moet de vrijheidsbeperking **proportioneel** zijn in verhouding tot het beleidsdoel*

vaccinatieplicht afwegen van belangen/rechten

- **Anderzijds...**

het recht van kinderen die zelf nog niet bewust voor of tegen vaccinatie kunnen kiezen om beschermd te zijn.

de overheid heeft de plicht om kwetsbare burgers te beschermen

- Juridisch principe van het **voorzorgsbeginsel**

De overheid moet niet wachten tot ziekten zijn uitgebroken maar moet al eerder ingrijpen om uitbraken te voorkomen.

Een vaccinatieplicht is gerechtvaardigd...

indien deze maatregel een op handen zijnde uitbraak van een ernstige, besmettelijke ziekte kan voorkomen. Drie elementen:

1. Het moet een **ernstige** ziekte betreffen;
2. het moet een **besmettelijke** ziekte zijn waarvan uitbraken effectief door vaccinatie bestreden kunnen worden;
3. Een uitbraak moet **immanent** zijn, dat wil zeggen dat er een duidelijk risico bestaat dat ziekte snel kan uitbreken
vaccinatiegraad is te laag voor groepsimmunititeit

Voorstel: pragmatisch & contextueel *opschakelend* beleid

- **intervention ladder** (The Nuffield Council on Bioethics 2007)

het rangschikken van beschikbare juridische opties met progressieve stappen, van vrijwillige aanmoediging tot meer en meer dwingende interventies; drie stappen:

1. *voluntary vaccination* – ouders aanmoedigen om te vaccineren;
2. *mandatory vaccination* – niet vaccinerende ouders straffen;
3. *compulsory vaccination* – vaccinatie afdwingen.

stap 1: Situatie van robuuste groepsimmunititeit

- ongevaccineerde kinderen zijn voldoende indirect beschermd
- Vaccinatieplicht is een **disproportionele** ingreep in de vrijheid van ouders.
- Overheid mag niet achteroverleunen:
- vrijwillige vaccinatie actief stimuleren en ongevaccineerden zo goed mogelijk beschermen

Goed voorbeeld: *NL Rijksvaccinatieprogramma*

stap 2: groepsimmunititeit dreigt lokaal te worden ondermijnd

- **Vorzorgsbeginsel** treed in werking:
 - minister zet lokaal zwaardere maatregelen in **mandatory vaccination**, die het ouders moeilijker maakt niet te vaccineren
- Doel: opkrikken groepsimmunititeit, **niet** noodzakelijk 100% dekking

stap 3: Ziekte is concreet uitgebroken in KDV/school

- **compulsory vaccination:**
 - Rechter bepaalt dat specifieke kinderen (desnoods tegen de wil van ouders) gevaccineerd moeten worden
- doel: kinderen tegen ziekte te beschermen; zorgen dat kinderen de ziekte niet verder verspreiden.

proportionaliteit versus voorzorg

- Opschakelend beleid:

Overheidsinstanties hebben een reeks van **toenemend ingrijpende opties** tot hun beschikking,

zodat ze steeds het minst ingrijpende alternatief kunnen gebruiken dat "redelijkerwijs noodzakelijk" is om voldoende bescherming van kinderen te garanderen.

verwachte effecten invoering vaccinatieplicht 1/2

- Veel vocale tegenstand van antivaccinatiebeweging, maar...
- Het is verstandig om een luidruchtig maar smal gedragen protest niet te verwarren met breed gedragen weerstand.
- Recente voorbeelden laten zien dat als het gevaar van uitbraak weer reëel wordt en als ouders met de neus in op de feiten worden gedrukt, de lethargie over vaccinatiesceptis snel verdwijnt.

verwachte effecten invoering vaccinatieplicht 2/2

- In *alle gevallen* waar in de westerse wereld meer verplichtende maatregelen zijn ingevoerd leidde dit tot *weinig weerstand* en *aanmerkelijke verhoging vaccinatiegraad*:
 - *No-jab-no-pay* in Australië
 - *Senate Bill 277* in Californië
 - *Wet 119/2017* Italië (nog wel discussie maar verhoging vacc graad)
- van belang: *moment* van invoering, en hoe het het wordt ingevoerd.

Conclusie: Nederland

- Geen vaccinatieplicht nodig:
 - Rijksvaccinatieprogramma werkt uitstekend om groepsimmunitet vrijwillig op peil te houden.
 - Hopelijk werken de nieuwe aanmoedigingen om dalende trend tegen te gaan.
 - Nederland moet trots zijn op een goedwerkend systeem van vrijwillige vaccinatie dat *zonder enige juridische dwang* kinderen uitstekend beschermt tegen besmettelijke ziekten.